

ACO- ACCIÓ CATÓLICA OBRERA.

CURS 2006-07

JORNADA GENERAL D'ACO. 12-10-06

EN UN MÓN INJUST, ENS IMPLIQUEM EN LES SITUACIONS PRECÀRIES

CONTRUINT ESPAIS DE SOLIDARITAT I ESPERANÇA

**Daniel Jover Torregrosa.
Equip Promocions.
Membre de Cristianisme i Justícia.**

GUIÓ-ESQUEMA

1.- Redescobrim un món injust, amb desequilibris que provoquen precarietats.

- 1.1. Mirem quines són les nostres pròpies precarietats.
- 1.2. Descubrim com s'accepta, tracta o valora aquestes situacions.
- 1.3. Quina lectura fem de tot això?.

2.- De passius a actius, d'observadors a transformadors.

- 2.1. Actituds i reaccions davant les pròpies precarietats i les dels altres.
- 2.2. Mancances de la nostra societat per afrontar les.
- 2.3. Interpel·lació cristiana.

3.- Cap on anem, personalment i col·lectivament?.

Preguntes per Grups:

1.-Com podem actualitzar el nostre compromís militant davant les noves realitats d'injustícia i precarietat d'un mon globalitzat? Les grans i les petites....

2.- Cóm podem combinar l'acció testimonial d'ajuda per tal de millorar l'atenció i acompanyament a persones en situacions de precarietat i per altra banda promoure accions colectives de denúncia per manca de respecte als drets humans,laborals,socials?

-CONTINGUTS DE LA PONENCIA-

1.-PRESENTACIÓ: DIÀLEG - DIAPRAXIS.

2.-"INTERRELACIÓ RECÍPROCA ENTRE EDUCACIÓ, TREBALL I SOCIETAT".

3.-UTOPIA DE L'EDUCACIÓ, PRAXI DE L'ESPERANÇA.

4.-FORMES NOVES DE DOMINACIÓ SOFISTICADA I VIOLÈNCIA FLEXIBLES BASADES EN LA SUBMISSIÓ I CONSENTIMENT TÀCIT.

5.-TRENCAMENT EN ELS FONAMENTS DE L'HUMÀ

6.-FRENAR EL FENOMEN CREIXENT D'ALIENACIÓ, DUALIZACIÓ I POLARITZACIÓ SOCIAL.

7.-LA RECERCA EXACERBADA DEL DINERS I L'ÈXIT EN TERMES MERCANTILS COM GARANTIA DE FELICITAT ESTA PROVOCANT IMPACTES EN L'ESFERA EMOCIONAL.

8.-DIFERENCIAR OBJECTIUS I MEDIS.

9.-MOTIVAR L'OPCIÓ PER L'ESPERANÇA: NO HI HA FELICITAT SENSE UN DESIG DE JUSTÍCIA.

10.-PROBLEMES I PROMESES DE LA SOCIETAT DEL CONEIXEMENT. SENSE ESPERANÇA NO HI HA VIDA NI SOLIDARITAT POSSIBLE.

11.-SOM ÉSSERS HISTÒRICS I D'ESPERANÇA NO DE RESIGNACIÓ: MEMÒRIA, COMPROMÍS I PROMESA

12.-EDUCAR ÉS AJUDAR QUE LES PERSONES SE SITUÏN AMB SENTIT EN EL MON.

CONCLUSIONS: NOVES FORMES DE COMPROMÍS I MILITANCIA EN UN CONTEXTE ON S'HA INVOLUCIONAT DE L'EXPLOTACIÓ LABORAL A LA PRECARIETAT I L'EXCLUSIÓ SOCIAL:

1.-PRESENTACIÓ: DIÀLEG - DIAPRAXIS.

Vivim un canvi d'època i som testimonis directes de la gran metamorfosi de la societat laboral. Certament no és la fi del món de treball però sí d'una certa manera de concebre'l, administrar-lo i gestionar-lo.

Cal redescobrir un món injust, amb desequilibris que provoquen precarietats per construir espais de solidaritat i esperança.

Per a comunicar les meves reflexions parteixo de les experiències i vivències més significatives que he tingut oportunitat de desenvolupar sempre en cooperació. He intentat inscriure la meva opció professional en coherència amb un projecte personal i col·lectiu basat en la confiança i l'obertura. La meva convicció és que el més important ho aprenem des de la pràctica a partir de l'experiència d'amor i amistat. En aquest territori misteriós on apareix la creativitat, la intuïció i l'agraïment a altres persones.

Hi ha moments en la vida que necessitem fer balanç de trajectòries i camins recorreguts. Certament la distància ens fa ser indulgents amb la gent i el temps passat. Podem així rescatar idees foses amb les vivències fins al punt de descobrir que hem metabolitzat determinades opcions vitals i llenguatges significatius. Sempre he cregut amb el refrany que la "cara és el mirall de l'ànima". Però també ens reflecteixen les paraules. La mirada neta expressa amb major transparència els millors sentiments i anhels de cada qui. En la nostra trajectòria vital som deutors de mirades còmplices i de determinades paraules que ens han acompanyat configurant-nos. La seva marca ens ha modelat. De vegades ens embarquem en aventures que ens condueixen on no volíem anar. O recorrem camins que no duen a cap lloc. La condició humana i els conflictes interpersonals estan darrere de molts fracassos i empreses frustrades. L'art de saber viure no l'ensenyen en cap manual. He descobert que l'amor a la vida és precisament el que li dóna valor. Crec que és el poeta Benedetti qui diu que " de vegades un no és lliure de fer el que vol però si té el dret per a no fer el que no vol fer". Les eleccions laborals i professionals no poden fer-se a costa de sacrificar la felicitat o perdre el bon humor. Al cap i a la fi un acaba responent a les preguntes més importants amb els fets de la seva pròpia vida. Si perdem la nostra llibertat per realitzar una activitat alienant o que no desenvolupa el millor de nosaltres mateixos estem engegant la font de la nostra creativitat i intuïció. La llibertat és el veritable oxigen de la intel·ligència. Sense entorns oberts ni emancipació no solament deixa de brollar el millor de cadascú sinó que acabem atrofiant-nos.

Preservar el bon humor, l'alegria i la felicitat és doncs fonamental no solament per a la nostra salut individual sinó per a la col·lectiva. Les nostres societats

estan malaltes per l'angoixa que inocular el discurs ideològic de la competitivitat i la globalització econòmica sense límits. La gran dificultat del ser humà és el desamor i la por. És el temor als altres i al futur que ens empeny a "competir" i a "rivalitzar" amb els altres en comptes d'ajudar-nos i cooperar. Impel·lits a acumular riqueses o poder ens oblidem dels fonaments essencials de l'humà: l'amor i l'amistat amb el potencial de generositat i cooperació és el millor antídot al verí de la por i la inseguretat.

No és el mateix oir que escoltar. Escoltar és un acte de voluntat. Saber escoltar requereix decisió i esforç. És un exercici de respecte i reconeixement que l'altre pot tenir la seva veritat diferent.

En canvi oir es pot fingir. Pots assentir i donar la raó amb indiferència total perquè no modificarà gens la teva decisió predeterminedada i invariable durant el diàleg de sords. Creus tenir una solució desitjada per tu encara que ja no importi el problema. Qui no escolta no sap dialogar.

Jo vull compartir unes reflexions personals a manera d'intercanvi sentimental i intel·lectual. Sense sentiments no hi ha creació humana de cap tipus. La raó no és suficient per a moure a l'acció ni a l'esperança.

Necessitem construir el diàleg sense prejudicis ni respostes preestablertes. Essencialment consisteix a acceptar que els altres poden tenir la seva raó encara que no coincideixi amb la meva.... i que jo no imposaré el meu punt de vista o posició. Molta gent que parlen entre si saben prèviament que no s'entendran perquè parlen sense escoltar-se. Aquesta és una de les característiques de la nostra època.

El gran humanista valencià "Luis Vives" deia que "No a tots els agrada escoltar el que a tu t'agrada dir".

Escoltar suposa també reflexionar atentament el que l'altra persona diu. Requereix silenci que és el bressol de la paraula sentida. Però improvisem molt i reaccionem gairebé instintivament per moviments reflexos i prejudicis cap als altres....

Donar la callada per resposta no és el mateix que el silenci actiu i interpel·lant. Hi ha silencis eloqüents i per contra paraules buides. Que no diuen res. Però les paraules tenen el gran poder d'articular referències subjectives i objectives. Una venerable sentència recomana que "al parlar procura que les teves paraules siguin millors que el teu silenci". Això intento fer. És una responsabilitat triar les paraules precises per a comunicar el que desitgem. Les paraules ens permetran traslladar-nos en el temps com un vent suau i conjurar l'oblit airejant les llavors d'altres pensaments possibles.

Les meves paraules d'avui s'han anat trenant des de la llibertat i el compromís amb unes causes fundades que em van descobrir l'exemple de mestres i

lectures fecundes. També amb l'afecte i amiatat a moltes de les persones amb les quals treballem i vam col·laborar al llarg d'aquests anys .

Entre la Passió i la Raó- a manera de síntesi integrativa- hem descobert la força de la tendresa que ens serveix per a entendre'ns i comunicar-nos amb major fondària. Perquè de vegades el problema, com diu Emilio Lledó, no consisteix en "poder dir el que es pensa" sinó en "poder pensar el que es diu" en un context de plena independència i llibertat. Es dóna la pressió dogmatitzadora de discursos monocordes i hiperespecialitzats que coneixen molt d'aspectes parcials però ignoren el principal al negar la transversalitat i la perspectiva holística. Jo vull plantejar unes reflexions crítiques i heterodoxes que serveixin per a estimular debats. M'arrisco a expressar i compartir idees que per a mi són significatives. Al llarg d'aquests anys he procurat la coherència entre el pensar, fer, sentir i dir, aquest fil invisible que ens ajuda no solament estar en pau amb la nostra consciència sinó a simpatitzar o diferir amb altres maneres de pensar de fer ,de sentir. Tot això ens identifica amb una mateixa comunitat de confiança i esperança sense fronteres. Ens agermana la mateixa tasca d'humanitzar la humanitat com diu Casaldàliga.

Ho faig amb la meua visió i ideologia perquè cadascun és com és i com ho han fet. En aquest esforç per auto-educar-se deslliurant-se de determinismes de tot tipus. I entenc per ideologia no dogmes sinó un conjunt d'idees, valors, sensibilitat i coneixements en els quals es creu i et configuren. Cadascun té efectivament una manera d'entendre el món i comprendre als altres que li caracteritza. El terrible és creure's sense ideologia, apolític o fingir ésser d'altra forma diferent de com ets. Ser voluble i a-històric sotmès a les fluctuacions de les modes. No acceptar-se ni valorar-se a si mateix duu el germen de la frustració i l'autodestrucció.

El que més m'importa és intentar ser lliure de pensament per a millor servir en el que crec. Clar que el procés de construcció d'un mateix no és automàtic ni lineal. Afortunadament no és programable la tasca de forjar identitats. L'atzar i les casualitats es conviden soles a la festa de la vida.

Som aquesta misteriosa combinació d'herència genètica, biològica i familiar purificada amb vivències i sentiments en diferents paisatges i amb paisanats diferents. Tot junt ens han proporcionat les paraules, aprenentatges, passions, decisions i atzars que hem anat trenant en la nostra història i amb el nostre entorn..

Amb tot això vull confessar que no puc "tematitzar" la meua opció per un coneixement que és vital i experiencial: una barreja indistingible d'Acció, Raó i Sentiment. El que en expressió afortunada Zubiri definia com "Intel·ligència sintiente" Vull parlar del que faig i que per això mateix sento i penso amb passió. Ja sabem que la sinceritat sempre comporta reconèixer en públic el que se sent en privat. En aquest sentit exposar és exposar-se i ens ajudarà a entendre l'enigma de per què som o hem arribat a ser el que som amb l'ajuda dels altres.

Quina paraula d'alè en un futur millor donar als nostres adolescents i joves?

2.-"INTERRELACIÓ RECÍPROCA ENTRE EDUCACIÓ, TREBALL I SOCIETAT".

En la nostra societat les vides de les persones s'organitzen entorn del valor central del treball: eduquem i estudiem per a treballar, descansem i ens divertim per a tornar recuperats al treball, fem reciclatge professional per a promocionar-nos i canviar altres treballs per a guanyar més, ens jubilem del treball quan envellim i ja no som productius. La cultura del "treball" hegemònica per a la majoria de la població és la que dóna "sentit" a les seves vides. Però vivim una dissolució dels valors col·lectius i solidaris generats entorn de la cultura del treball. L'ètica de la igualtat,

Ens ajuda aquesta dinàmica a assolir per a tots i totes una vida digna i una societat decent? Amb respecte als drets humans, major igualtat i cohesió social?

L'escola té incorporat aquest "paradigma laboral" i reproduïx els codis i valors predominants d'una economia de mercat en la qual totes les "esferes de la vida" han d'estar supeditades a l'"esfera econòmica". Hi ha una tendència dominant que assigna al sistema educatiu una mera funció instrumental d'"ensenyar per a competir", per a "integrar-se en el mercat de treball", renunciant a la missió culturitzadora i humanística intrínseca a la pròpia naturalesa de l'educació.

Però la història del treball humà és més àmplia que la de l'ocupació assalariada. Aquest terme ve referit a la societat industrial i a les formes d'organitzar la producció. No és el mateix el treball desitjat, creador que l'alienant i explotador. Un significa acte-realització i l'altre sofriment.

Ens trobem en el llindar d'una nova era en la qual cal reinventar un altre concepte social de treball. Superar el terme "Plena ocupació industrial, assalariat....pel més ampli de "Plena activitat socialment útil" amb dret a una renda bàsica de ciutadania, amb més i millors polítiques públiques.

És necessari posar fonament a les crítiques al model de desenvolupament que domina el món i que cada dia pels seus efectes i les seves víctimes és més inacceptable.

Com a ciutadans/ as ens sentim desorientats per l'extensió i intensitat dels canvis. Com educadors/ as ens sentim angoixats per la responsabilitat d'educar sense certeses .

Canvien els entorns i els contorns de l'educació perquè una profunda mutació està alterant el món del treball.

Potser sigui temps de revisar críticament els efectes col·laterals perversos derivats del concepte "Recursos Humans" i anteposar una visió de l'educació i la formació fundada en els Drets Humans, no solament en l'estereotip mercantilista de l'ocupació i la formació que redueix unidimensionalment al ciutadà a la condició de mà d'obra.

Hem de replantejar-nos el contingut de la nostra activitat professional: Pot ser innovadora o burocratitzadora.

L'obra i l'ofici és més ric i suggeridor que no el "professionalisme" o el "treball"

Hi ha una diferència fonamental entre l' "obra" com a ofici creatiu i el treball. Etimològicament ve de "Triplium". Poltre de tortura. Maledicció bíblica que està en la base dels sistemes d'explotació i dominació. El Treball imposa condicions de penalitat i esgotament, és una situació de dependència i obligació servil; i és necessari en la lluita per la supervivència per a obtenir ingressos. Pot ser una "condemna" a guanyar-se el pa amb la suor del front. Una manera d'anar fent en la vida sense acte-realització ni aportació substantiva socialment útil.

En canvi el treball creatiu i estimat com a obra d'art és molt diferent. Pot ser l'eix del projecte de vida. Una opció existencial. Els éssers humans no ens conformem a néixer per a "vegetar" o a ser com "mamífers" que es limiten a buscar la supervivència posant-se fora de perill dels depredadors..... Practicant l'individualisme consumista, materialista o hedonista. O fent com l'estruc amagant el cap per a no veure el perill..... En realitat els éssers humans som els únics habitants de la Mare-Terra que sabem que anem a morir. A tots ens arriba aquesta hora fatídica. I això és una cosa molt seriosa. Si fóssim plenament conscients d'aquesta realitat ontològica la nostra vida tindria un sentit més ple. Par a què viure si morirem? És una pregunta que no admet evasives. Requereix una jovial radicalitat en la resposta. En el meu cas és una aposta per la praxi de l'esperança nodrida per la confiança i l'amor solidari. Un sentiment de gratitud em duu a narrar vivències i convivències combinades amb reflexions que han estat significatives per a mi.' Cadascun té el dret d'atorgar importància a coses senzilles encara que a la resta del món no li interessi un pebrot..!

Les persones som éssers amb intel·ligència, bondat i responsabilitat que ens fem càrrec de determinades qüestions generals de tipus col·lectiu. Que complim el nostre deure de consciència per a créixer en humanitat.... perquè les condicions de in-humanitat i infra-humanitat ens interpel·len. Una cosa és limitar-se a viure i una altra és "existir" amb plenitud i sentit. Tolstoi deia que "Tots pensen a canviar el món, però ningú pensa en canviar-se a si mateixos". També hi ha una relació dialèctica entre conèixer i transformar.

Necessitem experimentar la transformació personal i social canviant el nostre entorn. La interrelació recíproca sempre és fecunda. També necessitem buscar sentit a la nostra existència..... i sobretot saber trobar-lo. Freqüentment vam comprovar que els nostres moments de major felicitat són aquells que ja no ens plantejem obsessivament la qüestió del sentit de la vida perfecta. Certament és necessari conèixer per a transformar. Però freqüentment ocorre que la tasca de "conèixer" es limita a descriure els símptomes eludint les causes. No interessen les arrels ni les interrelacions dels "per què". Aquesta sofisticació a descriure l'obvi és àrdua i inacabable. I es converteix en la gran coartada per a no transformar adoptant actituds acomodaticies pseudoerudites que s'inhibeixen de produir canvis. És en el procés de transformació que coneixem el millor perquè en el canvi es produeixen les innovacions que ens permeten un coneixement complet. En l'esforç per canviar la nostra vida també canviem el món i una humanitat fraterna serà realitat. Hem tingut la fortuna de conèixer a gent que estima la vida sent generosa i amable amb els qui l'envolten per sobre de la idea de felicitat absoluta sent felices d'aquesta manera i contagiant la seva alegria.. Moltes teories abstractes ens allunyen de la vida i de les persones darrere d'una perfecció tècnica o filosòfica tancada. Ens sobren discursos i ens falta l'autèntica saviesa que solament dona la pràctica de la senzillesa i l'experiència de bondat i bé. Perquè les coses que realment importen i que cal aprendre per a fer-les solament les aprenem fent-les a partir del gust i curiositat pel coneixement; amb la inspiració de l'amor i amistat. Perquè són poques les persones les paraules de les quals concorden amb la seva existència. Quan trobem coherència entre pensament i obra es produeix una de les meravelles més estranyes de la vida: el valor exemplar de persones que ens ajuden a tenir una causa digna per a comprometre'ns. Sense valors ètics, esforç ni emulació no hi ha educació.

Necessitem les interaccions, reflexions i afectes amb altres persones per a sentir-nos vius. Per això necessitem canviar aquest paradigma simplificador que separa el subjecte pensant de la cosa pensada. Enfront del Model reduccionista, racional-mecanicista necessitem el paradigma de la complexitat basat en la riquesa de la diversitat com a valor que s'expressa en els conceptes eco-sistema i cooperació en xarxa.

Enfront de la lògica de la Por, Rivalitat i Dominació que és consubstancial al sistema econòmic i socio-cultural vigents anteposem la dinàmica de Cooperació i Alegria propi de l'economia social i solidària i l'ètica consubstancial als drets humans i la democràcia.

3.-UTOPIA DE L'EDUCACIÓ, PRAXI DE L'ESPERANÇA.

"En el solc del temps i en la infinita successió de batecs que conformen l'existència, la memòria estableix la permanència, aglutina uns instants amb uns altres i enfila la possible coherència de cada biografia."

Emilio Lledó -Amistat i Memòria-

Vull reflexionar sobre la meva pràctica desenvolupada des de diferents experiències significatives realitzades sempre en companyia de persones especialment volgudes. En cert sentit també és un homenatge a l'amistat perquè la vida es tria, se somia i es construeix especialment amb els afectes d'amics i amigues. De persones que ens van donar la seva confiança i van confiar en nosaltres: ens van oferir una oportunitat. Ens van ajudar a trobar el nostre propi camí sense dependències.

No en va Aristòtil deia que "L'amistat és el més necessari per a la vida".

Vull donar testimoniatge de les meves esperances per a compartir-les amb altres col·lectius i persones que impulsen també projectes transformadors en l'àmbit de la formació, l'ocupació o la inserció. Necessitem com l'aire que respirem- reinventar l'Esperança. Fromm ho advertia: "Un espectre camina a l'aguait entre nosaltres... No es tracta del vell fantasma del comunisme o del feixisme, sinó d'un nou espectre: una societat completament mecanitzada, dedicada al màxim de producció i al màxim consum material i dirigida per màquines computadores. En el consegüent procés social, l'home mateix, bé alimentat i divertit, encara que passiu, acabat i poc sentimental, està sent transformat en una part de la màquina total (...) Si la gent no s'adona de l'adreça despertarà quan ja sigui massa tard i la seva destinació hagi estat segellada irrevocablement."

Esperança consubstancial al ser humà. Sense ella tot esforç és estèril. Tot compromís efímer. No hi ha res pitjor per a l'educació que el treball inútil i sense perspectiva. És més, sense esperança ni el propi pensament adquireix lucidesa. Solament amb esperança tenim un coneixement holístic i complet. Perquè ens permet percebre la realitat amb tot el seu potencial. No solament el que és sinó el que pot arribar a ser.

No em refereixo, és clar a l'esperança vana o ingènua producte de la il·lusió supersticiosa. Sinó a l'esperança com amor a la vida i per tant indissociable de l'amor al proïsme. Esperança com aquest impuls amorós creador de valor que ajuda a buscar la veritat de l'experiència humana, la realitat de la presència activa en el món. A aquesta esperança generadora de l'alegria d'estimar és a la qual ens referim. No a l'esperança "alienadora" i "conformadora" de les situacions d'injustícia o alienació; que es manifesta en la pèrdua de consciència de si, en la tergiversació i manipulació del reconeixement de la pròpia identitat personal que ens fa desitjar fantasies o ficcions. No la vana espera d'alguna cosa inassolible sinó el dret a somiar i estimar una vida que sigui digna per a tots i un treball en condicions decents.

No és possible l'experiència d'amor sense esperança ni confiança en el que s'estima.

I sabem que no hi ha més alegria que estimar. Per això també tinc present la gent que posa les seves millors energies construint alternatives a aquesta societat de consum productivista que trencant límits ètics, socials i ecològics produeix també pobresa, exclusió i la seva pròpia destrucció. Amb la impressió que de vegades produeix la metàfora de David contra Goliat. L'amor gairebé sempre és el més fort. Podem confiar.

4.-FORMES NOVES DE DOMINACIÓ SOFISTICADA I VIOLÈNCIA FLEXIBLES BASADES EN LA SUBMISSIÓ I CONSENTIMENT TÀCIT.

Tant les classes treballadores com els sectors empresarials de petita escala (pymes, autònoms, petits comerços etc.) s'enfronten a unes perspectives de futur impredecible en l'actual model de globalització econòmica amb molta inseguretat i desconfiança...

La ideologia del consum massiu promet una nova "pseudo utopia": la felicitat com assoliment individualista del "tenir" béns materials i sensacions ha reemplaçat les ètiques humanitàries basades en l' "Ésser" i la justícia.

I això es manifesta visiblement en determinats barris i entorns urbans degradats on la convivència i el respecte mutu queden erosionats de manera lenta i difusa però progressivament per la vida ràpida, superficial i sense qualitat provocada per les realitats d'economia submergida, activitats il·legals o el treball precari mal pagat, impersonal i desqualificador.

Aquestes formes de guanyar-se la vida, corrents, sense perspectives de qualificació i promoció professional es donen més entre els sectors socials més vulnerables, la gent jove amb adolescències tardanes o de mitjana edat sense formació ni cultura general ni consciència de classe que serveixi per a esmorteir les pressions publicitàries de l'entorn. Es produeix una fallida en l'educació i en la cultura que es reflecteix en l'incivisme dominant.

Davant l'absència de referents d'autoritat democràtica s'imposen les maneres violentes que generen la por i els seus fantasmes. La creació de guettos, sectors socials exclosos o irrellevants trenca el pacte constitutiu de la substantivitat democràtica que es fonamenta en l'educació i participació activa.. Sempre hi ha una relació dialèctica entre democràcia i persones que exerceixen la seva ciutadania. María Zambrano ho analitza: Per a ser persona cal voler ser-lo, si no s'és solament en potència, en possibilitat. AL voler ser-lo es descobreix que és necessari un continu exercici cívic, un entrenament de ciutadania activa. Solament s'és lliure exercint la llibertat però l'exercici de la llibertat també requereix entrenament. Precisament la democràcia és la societat en la qual no solament és permès, sinó exigít, l'èsser persona.

En unes ciutats on es trenquen les costures de l'elemental civisme i les normes bàsiques d' "urbanitat i bons costums" emergeixen símptomes d'un malestar profund indicatiu que alguna cosa important s'està enfonsant en els fonaments de la nostra societat democràtica. En efecte observem conflictes preocupants: robatoris, baralles entre colles i petites màfies, pintades i destrosses de

mobiliari urbà conformen un mosaic contradictori que expressa els temors i inquietuds d'una societat que viu corrents coiunturalistes, que abdica de somiar un futur millor i democràtic per a tots basat en la justícia, els drets i dignitat humanes. I no obstant això malgrat que ens volen fer creure que no existeixen alternatives fora de les múltiples i sofisticades formes de l'actual mercat globalitzat, som protagonistes dels canvis. Perquè hi ha una potencialitat essencial en la democràcia per a la regeneració política que regula el mercat. Per inhibició o negligència podem contribuir a una dinàmica d'exclusió i deterioració de la convivència. Hem d'assumir la nostra responsabilitat cívica i actuar com ciutadans amb drets i deures per a la millora de la ciutat des de les nostres respectives posicions.

El sentit profund de la responsabilitat inclou la convicció d'haver de respondre de les pròpies accions. El poder i la capacitat d'influir en diferents nivells ho tenim totes les persones per a superar els cercles del temor i precarietat. En efecte el malestar empresarial i laboral es reflecteix a nivell social i cultural. No solament a nivell laboral o econòmic. Els seus símptomes són de diferent tipus: inseguretat, pèrdua de confiança, desarrelament, fragmentació, conflictivitat i violència. Però el corol·lari inquietant i amenaçador és la ruptura de les interaccions i interdependències.... Es dissolen els vincles que fan de l'ocupació un factor de democràcia i pertinença a la comunitat. Passen desapercibuts els detalls que forgen la convivència i la urbanitat. Molta gent jove que treballa en precari sense projecte de vida ni de futur més que la de el "immediatisme" perden també els matisos culturitzadors que enriqueixen la vida col·lectiva. I és precisament a través dels matisos com podem comprendre l'essencial de la gran mutació tecnocultural que s'està operant en els nostres entorns. Qui realitza treballs precaris o submergits en condicions dures no pot identificar-se amb el que fa. El treball com activitat amb sentit desapareix. No hi ha relació entre el que treballa i el que es produeix o ven.

La triple combinació: des-regulació competició i des-localització imposada pel "pensament únic" de l'única globalització capitalista-fatalista és perversa i segrega un verí cultural i ambientalment letal.

Precisament perquè la lògica del neoliberalisme no afecta només en el global, sinó en la destrucció metòdica de totes les estructures col·lectives fundades en l'ètica de la igualtat i la solidaritat, en el regional i el local que acusen l'impacte d'aquest procés. En el mateix sentit, com deia Ettore Gelpi, els treballadors i les organitzacions sindicals no poden limitar els seus interessos a la producció formal, al creixement i al valor de canvi. El seu projecte cultural també afecta al temps lliure i a la reapropiació per part dels treballadors d'espais i temps relatius a la cultura i a la naturalesa. Amb salari o no, els treballadors i treballadores no només tenen dret al treball sinó també a la salut, a la cultura, a l'expressió física i intel·lectual i a unes condicions de residència i de vida decents. El denominat "capital social" i les xarxes relacionals: els vincles de pertinences i la condició social sempre es revelen com els factors més eficaços d'ajuda, defensa i protecció dels sectors més explotats, precaritzats o

amenaçats. Les polítiques públiques tenen un paper fonamental per a regular els conflictes derivats de l'anomia i marginalitat social.

Les institucions de socialització i integració té molta menys força cohesiva. Respondre a aquests canvis no és un problema tècnic, ni metodològic, és un problema d'anàlisi i adaptació cultural, atenent a les persones, en el seu àmbit, establint prioritats, des de la primacia de lo cívic i lo social sobre l'econòmic-monetari. I per això necessitem models de desenvolupament local i de formació, plurals i solidaris, orientats a crear la plena ciutadania activa.

Les fallides dels diferents vincles socials i llaços relacionals empobreixen l'autentic capital comunitari i social que buida el sentit del públic.

5.-TRENCAMENT EN ELS FONAMENTS DE L'HUMÀ

Però l'absència de futur laboral i empresarial també es trasllada a altres esferes de la vida on les perspectives d'un matí millor queden reemplaçades per l'immediatisme compulsiu. Els adolescents i joves creixen sense madurar. Arriben a l'adulteresa adulterada amb personalitats infantiloides que no poden retenir la satisfacció dels seus capritxos: Com fomenta la publicitat enganyosa d'una entitat financera connectant amb l'emotivitat ambiental: " Ho veig, ho vull, ho tinc".

Educats-domesticats per al consumisme exacerbats però deformats per a exercir la ciutadania democràtica i el civisme militant.

"Carpe diem" és de les poques expressions clàssiques que són utilitzades pels joves en la seva fugida de la realitat cap al límb del consumisme. On queda la noció de futur? La dimensió històrica de l'existència que va construir amb altres persones, amb esforç, constància, sacrifici...?

Hi ha també una crisi profunda i declivi de la família com principal eix de socialització i convivència basada en l'aprenentatge del valor del respecte, l'afecte mutu i l'obediència a normes . L'acceleració dels ritmes i la falta de temps per a estar junts convivint i no consumint aguditza les contradiccions. Apareixen altres espais i referents culturals que difícilment coexisteixen perquè s'ignoren. Desapareixen els temps per a estar junts convivint pel mer plaer de sentir-se acompanyats participant col·lectivament del joc, la celebració o la festa .

Els nous fenòmens derivats de la immigració, la precarietat en l'ocupació, l'economia submergida i la falta de cohesió social s'afegeixen als problemes de pobresa i declivi de territoris i barris urbans degradats on es ressenten les normes cíviques i l'autoritat democràtica s'absenta.

Veiem una col·lisió entre diverses forces contraposades: D'una banda les greus deficiències en els processos d'acollida i integració de la població immigrant unit a la debilitat de les polítiques socials i educatives existents i la fràgil convivència

i cohesió social en determinats espais. D'altra banda la imposició d'una cultura materialista i consumista basada en la satisfacció individualista i immediata de qualsevol necessitat que trenca la dimensió cooperativa i solidària bàsica per a articular xarxes de convivència i ajuda mútua.

Observem que no estan suficientment desenvolupats els processos d'acollida i formació adequats a la diversitat cultural dels nous col·lectius amb la qual cosa les dinàmiques d'integració són més complexes o deficientes. Els sistemes d'educació permanent i formació de persones adultes que a manera de xarxa capil·lar per a desenvolupar la seva missió podrien estar presents en tots els territoris i barris en crisi amb un gran protagonisme en tasques de participació i promoció solen ser insuficients o deficientes. Sense projecte global i sense possibilitat d'enfilarse en processos integrals de desenvolupament comunitari es converteixen en contenidors de problemes.

L'accés a les prestacions socials també és insuficient per a tota la població especialment l'educació, salut i habitatge amb la qual cosa la competència i rivalitat entre grups i col·lectius s'aguditza. Als vells problemes socials de fracàs escolar i pobresa cultural, marginació i misèria no resolts històricament per la falta de desenvolupament d'un estat de benestar suficient s'acumulen ara els derivats de l'exclusió i la xenofòbia. És imprescindible reforçar i ampliar totes les polítiques educatives, socials i d'ocupació perquè ningú surti perjudicat i evitar l'aparició de tensions i rivalitats per a accedir a elles. AL mateix temps és fonamental millorar la qualitat, motivació i perfeccionament professional dels agents implicats potenciant estratègies participatives- regeneradores i no solament reparadores- adaptatives.

6.-FRENAR EL FENOMEN CREIXENT D'ALIENACIÓ, DUALIZACIÓ I POLARITZACIÓ SOCIAL.

Observem el fenomen creixent de dualització i polarització social simultània a la revolució tecnològica i la globalització que fa 25 anys denunciés el nostre amic i company Juan N. García- Nieto. Ell juntament amb André Gorz i Adam Shaff van ser precursors avançats a Europa d'aquestes reflexions (encara que silenciats). Recordo que amb ells organitzem els primers debats a Barcelona des del servei d'ocupació juvenil de l'Àrea de joventut de l'Ajuntament al maig de 1985. Va tenir un impacte rellevant en els àmbits acadèmics i institucions responsables de les polítiques públiques d'ocupació, especialment entre els sindicats i les organitzacions d'economia cooperativa i social, que veien en aquests debats una forma de renovació en els discursos i les practiques. Encara que el nivell de discussió teòrica fora més avançat que els compromisos d'aplicació posterior. Posteriorment i durant aquests vint anys transcorreguts observem com s'ha produït una involució en els discursos i una regressió conceptual notable. Hem assolit superar les taxes d'atur d'infart i s'han incorporat al mercat de treball contingents enormes de treballadors immigrants i dones com mai abans en la història del nostre país. Però el model de plena ocupació de la globalització és la plena sub-ocupació amb precarietat laboral encara que estén la manera de consum de masses a nivells sofisticats per a

això és necessari mecanismes subtils d'alienació. El Pensament únic imposat pel neoliberalisme ha pretès esterilitzar les reflexions crítiques i alternatives i el seu missatge monocorde es limita a convèncer que vivim en el millor dels móns possibles fora del qual no hi ha salvació.

Es creen situacions paradoxals: les minories de rics traslladen la seva visió de privilegiats i imposen els seus valors i estils a àmplies majories que s'ho creuen sense ser-ho i assimilen la ideologia dominant. S'identifiquen amb la visió del consumisme compulsiu incitats per les múltiples ofertes del mercat de les vanitats.

Aquesta espiral ha anat avançant imparable en la seva modalitat cínica espanyola. Minories de rics cada vegada més rics i majories de pobres cada vegada més pobres, encara que molts amb mentalitat de "nous rics" solament perquè tenen pis o apartament... hipotecats. L'estalvi ha mort! Visca la inversió-especulació!... Sectors reduïts d'aristocràcia obrera, funcionaris i professionals privilegiats per la seva corporació o organisme al que pertanyen i solament es mobilitzen per interessos corporatistes o endogàmics...etc.

L'abundància material de les nostres societats va acompanyada de la pobresa espiritual dels seus membres. Si el xoc cultural i psicològic és palès la dissolució dels valors i signes d'identitat com classes treballadores és patètica.

L'actual explosió de béns materials i serveis de consum que ofereixen pseudo-satisfacció "immediàtica" de necessitats i desitjos artificialment insuflats en el nou regne artificial de l'oci nocturn i la vida personal generant un emotivisme mal·leable i manipulable. En un relativisme ètic i cultural que prioritza l'aparent i immediat....

La subjectivitat ha estat interceptada pel neo-capitalisme informacional que mitjançant una de les seves indústries sense escrúpols més influenciables com és la publicitat va alterant les relacions socials i afectives dels col·lectius més vulnerables i inoculant un virus invisible que segrega por i odi als altres.

Aquesta absència d'esperança en un futur millor anteposant la ficció i la realitat virtual desplaça el genuïnament humà....

Ens fan cada vegada més administrats, controlats i depenents. Per a molts joves... i no tan joves la recerca de confort, comoditat i satisfacció de l'esfera afectiva i subjectiva impel·leix a buscar l'ocupació remunerada com mer font d'ingressos sense identificar-se amb la tasca que duen.

El lloc del treball tradicionalment espai de socialització-conscienciació sobre les seves condicions queda difuminat per la nova realitat virtual que penetra el món laboral omplint-lo de ficció. El personal laboral queda segmentat i dividit. L'espai d'oci i temps lliure queda envaït per la lògica del consum. També es diverteixen compulsivament buscant una "sensació " de llibertat i diversitat original... però en entorns gregaris que els uniformitza en discoteques, grans

espais d'oci amb música enllaunada, concerts en massa anònima agitada per les vibracions electròniques que atorguen sentit de pertinença fugaç.

L'actual inseguretats i precarietat laboral incentiva les conductes compulsives disposats a treballar del que sigui al preu que sigui per obtenir diners per a la despesa quotidiana i el frenesí de l'oci nocturn.

Determinats col·lectius de joves viuen amb trets esquizoïdes i abstrets en els seus laberints de "tenir-estar-passar" convençuts que l'única cosa real és l'immediat. Ja sigui tangible, virtual o fictici. Han metabolitzat el missatge publicitari d'una entitat financera que simbolitza la ideologia dominant: "Ho Veus, Ho vols, Ho tens"

Perseguits per tots els mitjans de persuasió social que no hi ha altre món possible més que l'existent el missatge d'adaptació i assimilació als valors dominants aparentment triomfa en la seva esquizofrènia: fa que visquin en un món al revés: Estudien sense passió per a obtenir alguna ocupació còmoda o treballen obediets i submisos en l'economia submergida o en el mercat laboral precaritzat. En aquest entorn es troben amb altres treballadors immigrants que necessiten treballar dur per a guanyar diners, estalviar i sostenir a les seves famílies o enviar remeses als seus països d'origen. Per la qual cosa es veuen abocats a acceptar condicions abusives. Si abans el treball homogeneïtzava i igualava amb la mateixa consciència de classe explotada el sentit de pertinença germanava lluitant pels mateixos drets laborals i socials, ara queda alterat i invertit: Es nega el reconeixement dels altres, es perd el respecte, se sembra la llavor de la discòrdia i el ressentiment davant qui apareixen com els quals posen en perill "els teus drets" o els teus interessos..

La xenofòbia i el racisme es retroalimenten amb la pèrdua d'identitat i la falta de referents ètics comuns. Una barreja explosiva que es va larvand en els magmes del volcà socio-laboral on habitem.

Com a contrapartida els joves tenen la fantasia d'una felicitat climatitzada: són lliures solament quan actuen com a amos de la nit. També sotmesa a la tirania del Pensament Únic en l'oci. S'ha imposat un model "guai" de "festa i diversió". Amb horaris invertits. Amb sexe virtual, sense amor que al banalitzar-se codifica les persones i es trivialitzen les relacions interpersonals. Canalitzant les seves millors energies juvenils en un artificial limb de consum, balls frenètics, drogues i alcohol, mentre els adults dormen; o inquiets es preocupen i es pregunten mentre reben missatges en els mòbils i els esperen...-. Què estaran fent?.

El difícil ofici de ser humà pot fracassar si desapareix el brollador de les solidaritats. Si s'esvaeix l'esperança i s'imposa el materialisme individualista mor la "proximitat"..

Tenim necessitat de reconèixer-nos a nosaltres mateixos en els altres. Però solament ocorre quan percebem el misteri de la seva alteritat, quan acceptem

la seva diferència acollint-los en la seva indigència i grandesa igual que la nostra en dinàmiques col·laboratives.

Hem de combatre el letal missatge "neo-darwinista" que "solament es triomfa competint tots contra tots, animats per la cobdícia dels diners o la vanitat del poder" proposant com el valor suprem el respecte en la reciprocitat, la cooperació i l'ajuda mútua.

Per això Casaldàliga proposa com tasca prioritària Humanitzar la Humanitat. Educar per a "humanitzar" la vida, les relacions, el treball, la convivència....

7.-LA RECERCA EXACERBADA DEL DINERS I L'ÈXIT EN TERMES MERCANTILS COM GARANTIA DE FELICITAT ESTA PROVOCANT IMPACTES EN L'ESFERA EMOCIONAL.

Pretenem dominar el món amb la nostra tècnica però en realitat és la tecnologia la que ens està domesticant... Es pretén eliminar els vincles que ens fan pertànyer... i el públic es converteix en un mer escenari de tramitació de les reclamacions i interessos privats.....

Tots els artilugis quotidians pretenen fer la nostra existència més còmoda. La nostra vida aparentment és més fàcil però no més intensa ni més autèntica. L'estrès i les jornades esgotadores per condicions laborals inflexibles estan presents. A això s'uneix el temps perdut pels grans desplaçaments de les zones metropolitanes que escurça els temps per a la vida i buida el sentit de l'existència. Un lúgubre horitzó de treballar per a guanyar, per a pagar els crèdits i hipoteques que deixen beneficis astronòmics a entitats financeres i constructores....

D'aquí deriva el malestar i sentiment de por.

Hi ha un estat permanent en el món laboral d'acatament a l'ordre dominant. Un temor col·lectiu que introdueix la submissió i acceptació impotent de l'explotació sota la coacció d'alguna cosa pitjor: el risc d'exclusió i fracàs...Tot això contribueix a configurar mentalitats de "neo-liberal de base". S'exalta la responsabilitat individual al mateix temps que s'aboleixen les instàncies de responsabilitat col·lectiva. S'elogia la iniciativa privada però es fomenta la irresponsabilitat política de les institucions públiques.

La recerca exacerbada dels diners i l'èxit en termes mercantils està provocant impactes en l'esfera emocional i en la ruptura de vincles essencials en la societat.

Traslladant-se a altres nivells.. un clima enrarit i agressiu de major rivalitat i competència neo-darwinista no solament a nivell professional si no en les esferes sentimentals i vitals.

Hem de reflexionar críticament sobre els processos subtils de conformació de consciències i colonització de la sensibilitat emocional. S'ataca la capacitat d'escolta i ens insensibilitzen. Hem de denunciar la racionalització-manipulació del somni i de la imaginació que ens duu a inhibir-nos de la història. El model tecno-cultural dominant edulcora els conflictes i desigualtats socials cobrint-los amb una capa de modernitat que ens acostuma a suportar l'insuportable anestesiant la sensibilitat humana. Ens incita a eludir la nostra condició de protagonistes insubstituïbles.

En efecte, d'una banda vivim una història sense il·lusions: forçats a competir i rivalitzar en el treball la professió, els estudis i per un altre se'ns ofereixen il·lusions sense història: abocats a un temps lliure manipulat, al consum com a únic horitzó; arts convertides en espectacle.. És temps de protagonitzar col·lectivament les nostres il·lusions en la història teixida d'esperança i alliberament, de restaurar cooperativament els somnis en el context de la història!

La pròpia institució escolar es mostra impotent i insuficient per a afrontar els reptes i demandes que tota la societat li deriva: L'escola ha de servir iniciació professional i transició al treball, educació per a la ciutadania i la convivència, civisme... sexualitat i educació vial, respectar als diferents, perspectiva de gènere, A més dels aprenentatges i nivells de coneixements del currículum. Però la veritat és que el que millor aprenem és el que vivim, el que fem pensant i sentint-lo. I el sistema educatiu sovint desbordat no pot afrontar la seva principal missió: ajudar a educar persones que pensen i cooperen entre si. En uns entorns conflictius on s'exalta la força i es viu amb hostilitat: S'aprèn la violència i l'agressivitat. Aprenem el sentiment de culpabilitat i rancor vivint avergonyits i humiliats; aprenem a condemnar i rebutjar als altres diferents vivint criticats, classificats, discriminats.

No es pot transformar les consciències sense canviar les formes de vida i l'organització escolar. La mera transmissió d'informació o l'afany d'instruir no modifica en profunditat les actituds, valors i cultures. L'escola crítica, democràtica i participativa que educa en la ciutadania és la que assumeix i articula el "Què" aprendre amb el "com" mantenint una tensió creativa entre "continguts" i les formes didàctiques; buscant coherència entre fins i mitjans, entre formació del caràcter i la consciència amb les formes de vida.

El sistema escolar ha de, no solament integrar i acollir als nouvinguts i iniciar-los en els usos socials i codis socials i cívics a uns nens i joves que els propis pares i mares no saben, no poden o no volen realitzar. Amb tants requeriments i exigències hem posat a l'escola a punt de rebentar. Dessaborida de la seva missió principal.

Una pregunta palpitant de nou ens interpel·la com ciutadans:
Abolir l'Esperança d'un món millor no comporta esgotar la font de les solidaritats humanes? Sense esperança no hi ha educació de ciutadans sinó domesticació i ensinistrament de súbdits.

8.-DIFERENCIAR OBJECTIUS I MEDIS.

En les polítiques socials, d'educació i ocupació hi ha una paradoxa palpable: cada vegada més la diferència entre el programat i el realitzat és més gran. Es plantegen unes metes però els camins i mitjans empleats són contradictoris. Hem comprovat que sense participació ni compromís ciutadà no és possible regenerar la democràcia ni governar els processos col·lectius. Sense sustentivitat democràtica la política deixa de ser referent clau. L'educació és massa important per a subordinar-la a les exigències de l'economia i reduir-la a una sola dimensió productivista de preparar assalariats. Hi ha una triple exigència: Eduquem a persones, formem en la ciutadania i instruïm futurs treballadors/as. No es pot eludir cap dimensió.

Per exemple: es veu insistint en la inadequació entre la "oferta formativa" i la demanda del mercat de treball... des de fa 20 anys.

I el pitjor és que la crítica la segueixen formulant qui són responsables d'adequar-los. Els quals són "jutges" i "part" en la gestió d'aquestes polítiques. La sempre cenicienta del sistema educatiu, Formació Professional, al pretendre ostentar la supremacia respecte a la finalitat de l'Educació Permanent de persones Adultes han estat sotmeses a reformes que les han deixat més febles.

I així veiem que els mateixos agents que denuncien les derives neoliberals en les polítiques d'educació o ocupació d'uns, altres les gestionen sota els mateixos paràmetres tècnics que provoquen privatització, desregulació i desmantellament. Amb això s'excava la precarietat i eventualitat en els serveis... Gairebé ningú creu en el poder real de millorar i canviar les coses. Perquè tot el món se sent "manat" i delegat per una instància superior llunyana que se suposa que té major capacitat i ho resoldria amb major eficàcia..... si sabés que en totes les instàncies hi ha marge per a la qualitat... si es vol i s'exerceix. L'efecte cascada en les administracions és nefast perquè ningú arrisca ni s'implica per una gestió sèria i responsable. Es limiten a executar la porció de tasca que uns altres li encomanen... en una divisió funcional del treball ineficient, absurda i despilfarradora de recursos.

Altra característica de la nostra època és el cinisme, condició necessària en el capitalisme de ficció on conta més les aparences que el que és real. Per aquest motiu quan persones amb càrrec polític o responsabilitats públiques incorporen també aquesta qualitat es liquida qualsevol oportunitat de diàleg democràtic. És l'avantsala del nihilisme, esterilitzador de qualsevol iniciativa de canvi. El nihilisme sostreu del ser humà tota forma de sensibilitat o compassió davant els perdedors del sistema. És una de les situacions més dramàtiques de la nostra època. Sembla que no mereix la pena ni és vàlida la indignació davant les desigualtats ja que els sentiments de pietat o solidaritat fàcilment es cataloguen

com a anacronisme inútil. Determinat lllindar de pobresa o marginació social seria el "preu" a pagar pel benestar general. De tal manera que podem esbiaixar o ningunear les realitats que no agraden tals com les desigualtats o exclusions. La situacions de marginació i els col·lectius d'exclusió es poden camuflar amb el "celofan" de la post-modernitat que amb fredor tecnològica els cataloga com socialment irrelevantes dissimulant els seus dolents efectes.

La combinació de cinisme i hipocresia configuren tipologies de ciutadans amb mentalitats perverses.

Creuen que és més determinant la percepció dels fets que els fets en si. Compte més el que és versemblant que la pròpia veritat.... En la representació de la realitat s'admet el trucatge i la mentida com a parts de la narrativa dominant. L'aliança d'interessos corporatius, polítics i mediàtics per a dominar els processos de producció de símbols i opinió provoca monstres.

Perquè s'ha donat la tràgica substitució de les mediacions de la raó democràtica per les tecnologies de l'immediat en una societat que exalta les xarxes d'informació i comunicació però que atrofien la veritable comunicabilitat. I així veiem com les noves tecnologies d'Informació i comunicació exalten la imatge i alenteixen el passat com si fos present....Com podem gravar i reproduir tots els instants,... aquesta obsessió per fotografiar i fer vídeo de tot mentre passa! ens priva de viure amb intensitat les experiències quan efectivament s'estan produint. Perdem les experiències perquè siguin capturades per les noves màquines de fotos digitals absorbidores de l'instant real i de parcel·les d'intimitat..

L'irracional s'ha incrustat com a part de lo real racional fins al punt que la fatalitat del versemblant consisteix a fer aparentar com a veritat el que no ho és amb la qual cosa es desacredita la matriu social i cultural formada per la tríada:

- **Laborisitat.**
- **Honestitat.**
- **Veracitat.**
-

Aquesta conjunció de dinàmiques conforma unes actituds d'inhibició i desresponsabilització davant del que és col·lectiu i la pròpia política a dos nivells preocupants:

En primer lloc atacant el paper de l'Estat Social i que veu impotent una cultura organitzativa del públic compartimentada que la fa ineficaç, domesticadora i que la desacredita per inoperància.

En segon lloc, una vegada esclerotitzades les institucions, per a inhibir-se davant la creixent inseguretad social és la pròpia ciutadania i societat civil a qui furten les seves millors energies de generositat i provoquen desconcert anestesiant.

9.-MOTIVAR L'OPCIÓ PER L'ESPERANÇA: NO HI HA FELICITAT SENSE UN DESIG DE JUSTÍCIA.

*"UNA VISIÓ SENSE ACCIÓ ÉS SOLAMENT UN SOMNI,
UNA ACCIÓ SENSE VISIÓ LA HI DUU EL TEMPS,
UNA VISIÓ AMB ACCIÓ CANVIA EL MUNDO.*

Nelson Mandela

Sabem que no és suficient amb la "esperança" ni amb la presa de "consciència" per a viure la tensió utòpica d'una educació alliberadora per a una economia social i solidària.

Amb Giulio Girardi, vaig aprendre que és necessària una opció personal i professional interpel·lada per una voluntat de lliurament i una identificació amb el sofriment dels oprimits i perdedors del sistema. Necessitem motivar l'opció amb el gust de la llibertat. Que sigui capaç d'acceptar els riscos. Capaç de sacrificar certes seguretats, els individualismes, els egoismes. Perquè sabem que en aquesta terra no hi ha felicitat sense un desig de justícia, d'una vida digna, sense un somni d'humanitzar l'infrahumà.

Per això cal crear alternatives educatives, de treball i economia solidària demostratives d'altres maneres d'aprendre, cooperar per a produir i progressar. Cal evitar el "reduccionisme mental" que el fenomen de la "jibarització"-supressió de l'esperit crític i la capacitat de pensar-propri del model neo-liberal que vol imposar. És necessari formar en i per a la llibertat i l'equitat, amb maneres creatives i responsables de fer ciència-tecnologia per a la resolució de les necessitats socials i ambientals tenint en compte el seu context ja que el coneixement científic és interpretatiu perquè és històric. L'educació així concebuda té un important paper no solament en l'accés al coneixement sinó de creació de signes i transformació de l'ordre simbòlic i cultural del món. La producció de significats i de sentit associats al desenvolupament humà com a font de llibertat i drets humans és una de les majors responsabilitats que tenim. És possible formar ments pensants i cors que senten perquè es treballa amb sentit i cooperació.

Tal com caricaturitza Morin sempre és preferible la qualitat d'un cap clar que un cap ple.

10.-PROBLEMES I PROMESSES DE LA SOCIETAT DEL CONEIXEMENT. SENSE ESPERANÇA NO HI HA VIDA NI SOLIDARITAT POSSIBLE.

En els últims 25 anys s'ha vingut produint un canvi tecnològic i cultural d'enorme transcendència que es manifesta amb el polisèmic terme globalització

econòmica i amb la derrota lingüística tergiversadora de la semàntica pròpia de l'ètica humanitària i transformadora. El conformisme derrotista i el consumisme narcisista podrien les arrels de l'esperança sense la qual no germinen les solidaritats humanes. Està en risc la font que nodreix tota ètica humanitària: sentit de la compassió i justícia davant les desigualtats.

Per això m'atreveixo a plantejar que L'EDUCACIÓ ÉS UN DILEMA I UN CONFLICTE: ÉS PRAXI DE L'ESPERANÇA i / o DOMESTICACIÓ /ENSINISTRAMENT.

Praxi de l'Esperança és una expressió que m'ha seduït sempre perquè m'he sentit interpel·lat per la seva força callada i discreta.

L'esperança està present en l'estructura ontològica del ser humà: no solament en la seva consciència, en la seva llibertat, la seva història, la seva relació amb el món o el seva alteritat sinó també en la seva subjectivitat. Sense esperança no hi ha alè utòpic ni tensió radical cap a la plenitud que ens fa humans.

Hi ha riscos en l'actual societat de la informació d'abolir l'experiència d'esperança?

La Societat del coneixement que emergeix aporta innovacions radicals en la metodologia i concepció de la intervenció social i educativa. Obre oportunitats inèdites a condició que vulguem assumir responsabilitats.

Tenim la capacitat immensa de transmutar els determinismes fatalistes amb la creativitat i la solidaritat. Podem alterar les tendències a la resignació davant l'exclusió amb la passió del coneixement i la força de la tendresa.

Quina és la gran novetat de la societat del coneixement?

Que el coneixement que genera valor realment és complex, desborda límits i necessita del protagonisme i talent humà.

No admet mediació, control ni representació jeràrquica superior.

Requereix no solament un clima de llibertat i creativitat sinó també un nou sentit de la responsabilitat i màxima autonomia d'acció i decisió.

La idea fonamental és que les informacions es poden transformar en coneixement solament a través del procés de comprensió mitjançant l'aplicació dialèctica de la nostra intel·ligència i emoció en l'acció.

Aquesta visió es cristal·litza doncs en una nova concepció de "PRAXI CREADORA".

D'una banda supera el "verbalisme" teoricista que busca construir "discursos" perfectes i models conceptuals acabats però que ni modifica la realitat ni canvia

la consciència ni les conductes de les persones. Són models "fingidors" que fan creure que transformen però solament en aparença, en realitat conserven i mantenen l'ordre imperant.

Per altra banda també queda en evidència aquest "activisme" sense reflexió guiat per un suposat sentit pràctic. Tampoc condueix a canvis durables perquè no assoleix modificar valors ni cultures dominants, ni inèrcies institucionals.

És una instància que supera l'oposició Teoria-Pràctica i va més enllà de la complementarietat: POIESIS-PRAXI en les seves etimologies gregues.

La innovació del canvi de civilització que prefigura la societat del coneixement és que podem innovar i produir una MÚTUA INTEGRACIÓ COMPLEMENTÀRIA D'AMB DUES REALITATS en un neologisme lleig però significatiu: " Auto-poiesis Pràctica".

Els conceptes i les definicions no valen per si mateixes sinó mentre que ens permeten pensar, intervenir i viure millor.

D'aquesta manera podem produir nou coneixement si fem, sentim i pensem. La vella divisió de "crear" i "fer" queda superat en la manera d'intervenir. D'aquí la revolució que s'està experimentant en el món del treball i en l'empresa que deixa obsoletes maneres de comprendre i analitzar la crisi i els canvis. "Pensar" i "treballar" no són ja àmbits estancs legitimadores de divisió social i funcional del treball. Ja no és el temps de "treballadors amb coneixements" sinó de "Treballadors del coneixement".

Solament així es pot investigar, fer desenvolupament i innovar en cicles complets verificats per la pròpia realitat del mercat i la societat.

Les persones són les protagonistes de les seves vides i les quals generen coneixement a l'emprendre accions i prendre decisions. El veritable saber transformador necessita la interacció recíproca. Saber és comprendre que qualsevol cosa o part està vinculada al tot. Existeix una secreta connexió que lliga tots els aspectes de la vida humana i l'entorn. Cap s'ha de menysprear ni infravalorar: els factors espirituals, antropològics, culturals i emocionals són imprescindibles en qualsevol anàlisi. I solen quedar relegats o "ninguneados". La creativitat d'una societat i la fecunditat de la seva intel·ligència depenen de tots aquests factors globals que no són reduïbles a una mera visió economicista ni material. Sempre he cregut en aquest tipus de saber perquè he comprovat la seva aplicabilitat i fecunditat en l'acció amb la qual cosa es revitalitzava permanentment.

Gràcies a les innovacions i canvis provocats en l'economia del coneixements l'esperit emprenedor adopta múltiples formes: podem crear organitzacions que estiguin al servei de les persones perquè aquestes siguin la fi i no el mitjà.

Però no ens han educat el sentit de la iniciativa, ni del risc compartit ni la cooperació. Més aviat ens han domesticat amb la por, la rivalitat, l'afany de possessió i dominar. Per això es dona una contradicció cultural present en les organitzacions i ments humanes que actua a manera de "dic" retardador d'innovacions i contenidor de les energies creadores i emprenedores.

11.-SOM ÉSSERS HISTÒRICS I D'ESPERANÇA NO DE RESIGNACIÓ: MEMÒRIA, COMPROMÍS I PROMESA

"Ella hi és en l'horitzó.

M'acosto dos passos ella s'allunya dos passos.

Camino deu passos i l'horitzó es corre deu passos més enllà.

Per molt que jo camini, mai la podré abastar.

Per a què serveix la UTOPIA?

Per això serveix: per a caminar"

-Eduardo Galeno-

Som éssers històrics i per tant vivim la tensió creadora de l'avui condicionat per l'ahir que no tornarà i l'expectativa del demà que és incerta. El passat està fet de MEMÒRIA, tenim el deure recordar. El futur és PROMESA, obert a la confiança. Solament el present admet COMPROMÍS per desvetllar el somni de fer lo "inèdit viable" com cridava Freire a la Utopia.

Per això parlem que la construcció d'una "altra educació i altra soci-economia possible per a un altre món possible" és una aposta històrica i existencial indissociablement unida a la pràctica de la llibertat i la democràcia.

La força creadora de la Utopia quotidiana resideix en la seva condició de Praxi d'Esperança. L'elecció d'aquesta utopia és un coneixement, una recerca, i una orientació de vida que implica riscos, que no es funda en seguretats. És un desafiament que al mateix temps ofereix perspectives i possibilitats.

No podem acceptar el "des ordre" existent com una fatalitat. Els educadors i educadores som "militants anti-fatalistes". El pessimisme és un luxe que els pobres no poden permetre's Com diu el jesuïta Jon Sobrino: I l'esperança del pobre és que visca.!

Superem el fals dilema entre "realitat" i "Utopia" perquè ens plantejem una manera de viure la utopia que no nega, necessàriament, el realisme, sinó que al contrari manifesta noves dimensions de la realitat, perquè desplaça les fronteres del possible. Perquè revela zones de la realitat l'existència de la qual no sospitàvem. I això ocorre perquè la realitat humana (quan es contemplen amb "la mirada d'ULISSES ", amb ulls nous) és més gran que la raó humana. Sempre hi ha una relació creativa i no excloent entre passió i raó . Si es produeix l'equilibri i la passió se serveix de la raó en la justa mesura apareixen dos components de tota ètica: la tendresa en l'acció i la fermesa en els propòsits. Creiem en la capacitat immensa dels éssers humans a canviar i

evolucionar per a ser millors persones. Creiem no solament en el poder de la intel·ligència i raó humana per a innovar la nostra pràctica educativa, sinó també en l'afectivitat, el respecte, la imaginació, la creativitat, la cooperació, el joc, la responsabilitat, la generositat. Aquests vímets configuren la trama i l'ordit de la nostra Pedagogia de l'Amor fonament de la nostra Praxi de l'Esperança que tants fruits i alegria ens dóna a qui compartim aquest somni de solidaritat i responsabilitat sobretot davant qui més ens necessiten.

Recuperar i reinventar l'esperança significa també retornar als nens, adolescents i joves desencantats l'alegria de ser joves, el dret a somiar i estimar la vida. Moltes vegades es repeteix que els nens i joves són el futur. Però si no hi ha futur, els joves, els adolescents i els nens no són res. Neixen vells, neixen morts..

No podem deixar que ens furtin el futur i s'instal·li la resignació. No solament som responsables del que ens "competeix" com professionals. Sinó també de tot allò que ens "incumbeix" com a persones i ciutadans. Terencio deia "Sóc home, res de l'humà m'és aliè". Hem d'assumir doncs la responsabilitat per tot el que ens passa. Responsabilitat per la pròpia vida i per la dels altres.

Els educadors i educadores tenim la responsabilitat de creure en la vida, en l'esperança i en el futur. No solament per a nosaltres mateixos -a manera d'autoestima i reconeixement- sinó per a defensar el dret dels nens i joves a gaudir i trobar felicitat i alegria en la seva infantesa i joventut. No ajornar-la sine die fins que es facin adults adulterats i "tinguin" coses materials...per a sentir-se satisfets.

Igual que les persones adultes no poden quedar "jibaritzades" a la condició de productors o consumidors. Abans que Recursos Humans o clients són Persones. Sobretot són ciutadans/as amb drets i deures..

Tampoc els nens i nenes ,adolescents i joves no poden quedar reduïts a la simple dimensió de ser alumnes i futurs adults. Tenen dret a ser ells mateixos a construir la seva pròpia personalitat. Perquè la identitat és la forma de ser acceptats, reconeguts i valorats pels altres però.. sobretot per qui més ens importen.

Tenen dret a somiar, a ser feliços, a estimar i ser estimats... ara, en el present en tant que nens i nenes, adolescents i joves. Per això el nostre compromís. Per això la nostra responsabilitat.

12.-EDUCAR ÉS AJUDAR QUE LES PERSONES SE SITUÏN AMB SENTIT EN EL MON.

De nou cal tornar a recordar velles intuïcions: Educar és ajudar que les persones se situïn amb sentit en el món. I el treball és una dimensió important

de la vida i un element important del món de les persones però no s'esgota la vida ni el món en l'ocupació.

Aquesta és l'aspiració transversal de tot sistema educatiu vàlid per a qualsevol persona o grup d'edat, gènere i condició: L'educació pot i ha d'ajudar que s'insereixin en el seu mitjà no solament per a adaptar-se passivament a ell. L'objectiu noble de l'educació és que la persona desenvolupi totes les seves potencialitats mitjançant el diàleg fecund entre la construcció de la pròpia identitat i el seu context. Tota persona busca en l'educació la pròpia "mismidad" i integració en el seu entorn... però amb la capacitat de transformar-lo per a fer-lo més bell, més habitable i més convivencial.

Sempre hi ha una component utòpica i inconformista en el discurs crític sobre l'educació. I aquesta sensibilitat es trasllada al debat sobre la formació professional també perquè la formació per a l'ocupació es genera en la tensió creadora entre humanisme i tecnologia, entre ètica i mercat, entre solidaritat i economia, entre inserció i ciutadania.

L'educació és per sobre de tot un procés d'acompanyament i diàleg que respecta la singularitat de cada persona. Aquest acte d'acompanyament dialògic els proporcionarà a ambdós oportunitats de conèixer-se més i millor a si mateix i als altres. Perquè la dinàmica d'aprenentatge en diàleg compromet tant a qui dona com a qui rep. L'educació sempre és recíproca i està mediatitzada pel context i les circumstàncies.

Educació per a construir sentit de la dignitat i respecte als altres.

Els sistemes de formació professional, orientació i d'ocupació emmalalteixen de falta de visió "filosòfica" amb amplitud de mires. Sovint volen justificar el seu quefer partint de variacions del mateix tema: "Formació=RRHH". Amb la qual cosa cau en un marasme teòric-tecnològic de difícil comprensió per persona assenyada.

Una formació d'ànima i rostre humà té una comprensió profunda de la persona que participa. No basta solament amb aspirar que aprenguin a saber estar en el món sinó també aprendre a "ser". I aquesta meta essencial solament s'assoleix si se sap construir el sentit de la pròpia vida.

La persona solament assoleix la seva plena autonomia i el desenvolupament de la seva llibertat mitjançant la relació i l'intercanvi amb els altres. Ser no és "consumir", és donar-se, compartir, és comunicació. Per això ningú s'educa solament encara que poden haver formes vàries d'"autodidactisme". NO basta la transmissió de coneixements, és fonamental assegurar-se de la seva comprensió i assimilació.

En relació amb uns altres un descobreix les seves capacitats, necessitats i límits per a desenvolupar la pròpia llibertat de manera autònoma i conscient. L'educació ha d'estimular la capacitat de somiar i construir escenaris inèdits

però viables, tal com definia Freire la utopia. Per a això es requereix temps, paciència i oportunitat. No es pot organitzar en accions formatives curtes. La construcció del projecte personal i professional exigeix voluntat i espais propicis per això i sobretot consciència de voler-lo fer. Perquè tenen esperança i confien a construir un futur millor.

Com deia Paulo Freire" quan es considera el futur com una alguna cosa donada per endavant, bé com a repetició mecànica del present o, simplement, perquè és el que hagi de ser, no hi cap la utopia ni, en conseqüència, el somni, l'elecció, la decisió, o l'expectativa, que és l'única manera d'existència de l'esperança. No hi cap l'educació, solament l'entrenament."(Freire,1997)

El paper de l'educació perquè es puguin cimentar i articular els coneixements que es generen en la societat de la informació és fonamental. Però no podem oblidar la substantivitat d'altres aspectes tan determinants en la inserció i la formació de la personalitat i el caràcter com són la inventiva, la curiositat, el risc, el joc, el grup, l'aprenentatge de les relacions, etc.

Per a afavorir la flexibilitat, la cooperació, la capacitat innovadora i de treball en equip, la creativitat, mobilitat, el sentit d'iniciativa i responsabilitat..... competències de caràcter social que són transversals a moltes ocupacions es requereix educar les actituds, els valors i la mentalitat corresponents a aquestes competències. I això no s'improvisa. Suposa propòsit i compromís per a desenvolupar-lo. La formació que educa és el contrari a la formació que deforma i aliena. L'educació és sempre activitat intencional i orientada a que la gent aprengui a ser, a saber viure i convida. Per a això desenvoluparà la capacitat de pensar, de relacionar-se, d'analitzar problemes i prendre decisions. Suposa activitat enfront de passivitat; iniciativa enfront de docilitat..

Aquests aspectes estratègics són de contingut, de fons i han d'organitzar-se i formalitzar-se. Sent tan significatius solen estar absents en els programes de formació i inserció socio laboral.

Per això els formadors no són mers "monitors" que ensinistren o instrueixen passivament. Assumeixen un paper com a educadors en la línia que deia Dewey, aquells que dirigeixen les seves actuacions proveint-les i planificant-les d'acord a les finalitats que tenen en perspectives sense perdre el punt de vista dels seus alumnes/as. Formar, orientar o assessorar sempre...amb la mirada posada en els ulls de qui té davant. Deixant-se interpel·lar per les seves demandes aquestes i no aquestes. Persona reflexiva és persona compromesa. Per això el formador/que actua com a educador/a té conseqüències en la formació de la personalitat i en la construcció d'identitat i sentit dels alumnes/as.

Un aspecte bàsic de l'educació era la capacitat per a adquirir coneixements, per a accedir a la informació i saber seleccionar-la. Just el que avui s'ha revolucionat. La missió fonamental de l'educació no pot seguir fixada en l'accés a les informacions sinó a aprendre a ser persona, estimular la creativitat i

capacitat de pensar, saber relacionar-se i conviure respectant als altres. La seva essència és fer néixer en la persona la capacitat si es fer-se càrrec de si mateixa de manera autònoma. Que pugui convertir-se en subjecte conscient de la seva llibertat, amo de la seva relació amb ell mateix, amb els altres i amb el món. Però no valen receptes ni fórmules infal·libles. Aquest aspecte, tan complex i senzill, al mateix temps, sent crucial no es pot ensenyar ni transmetre autoritàriament, a diferència de la informació o els coneixements que fins i tot es poden ensenyar a distància, amb sistemes multimèdia i totes les possibilitats d'accés a la xarxa i a les informacions. Això no és un problema de "accessibilitat". Solament pot ser "suscitat" i estimulat a partir de la confiança i el sentiment de la pròpia dignitat. Esdevé quan es descobreix, amb sorpresa, el dret a la pròpia singularitat perquè s'és respectat, acceptat i estimat.

La revolució tecnològica i cultural que s'està produint gira entorn del paper determinant que adquireix el coneixement. Es parla, doncs de la SOCIETAT DEL CONEIXEMENT com aquella en la qual el recurs econòmic bàsic ja no és solament el capital, ni els recursos naturals, ni el treball sinó el coneixement.

No obstant això cal destriar el coneixement de la mera acumulació de dades o informacions que per si mateixes no aporten valor ni afegixen innovació a cap procés. Paulo Freire deia que no s'aprèn si no s'aprehendre". Si no existeix curiositat i afany per descobrir, sense perdre la capacitat de sorpresa.

En primera instància podríem entendre que el coneixement és qualsevol informació que té valor per a l'organització. Des d'aquest punt de vista no té el mateix valor ni el mateix significat una informació en qualsevol organització ni en qualsevol entorn. Depèn. Perquè sigui especialment significativa la informació cal interrelacionar el coneixement amb la intel·ligència i el talent de les persones. Sovint els programes formatius es limiten a la transmissió de coneixements o a l'accés a la informació sense contrastar-la ni confrontar-la amb el seu entorn ni amb la seva pròpia biografia. Per altra banda poques organitzacions saben aprofitar tot el potencial de coneixement col·lectiu i d'experiència acumulada de forma sistemàtica. Avui dia s'ha difós el concepte "gestió del coneixement" per a treure valor i avantatges afegits d'aquest factor.

La idea fonamental és que les informacions es poden transformar en coneixement solament a través del procés de comprensió i mitjançant l'aplicació de la nostra intel·ligència. Aquells coneixements significatius per a les persones o les organitzacions que són assimilats i tamisats per l'experiència i la prudència es poden transformar en "saviesa".

Solament si hi ha un creuament fertilitzant amb la consciència, les emocions i la intuïció, que són capacitats desenvolupats en el mitjà de l'imprevist es genera la saviesa. Aquesta va unida a la humilitat, la proximitat, l'humor, la prudència, la senzillesa..... Virtuts que tot just es "cotitzen" en el mercat de les vanitats actualment vigent.

Un tipus de coneixements es generen a partir de dades; informacions, mitjançant la comprensió; la intel·ligència aplicada;

Això no significa que es posseeix "saviesa".

Altres tipus de coneixements tàctics es generen en la pròpia experiència transformant-se en consciència. S'incorporen en el bagatge personal com una mica íntim i personal. S'expressen a través de les emocions i es reflecteixen amb determinats nivells de capacitats i habilitats, que es tradueixen en intuïcions. Els actuals sistemes de formació comporten el risc que s'escindeixi la informació i els coneixements de la base educativa i cultural que possibilita la seva comprensió global i la interrelació corresponent.

El saber i l'educació atorga sentit de la dignitat en qui s'han sentit humiliats i fracassats. Per això és tan important. Com diu Jacques Delors: és un "tresor". Ajuda a trencar el cercle viciós: falta de qualificació, desmotivació, pèrdua de confiança i autoestima, incapacitat per a accedir a ocupacions qualificants.... Si falta la primera base que és el voler la voluntat de superar-se es reproduïx aquesta espiral perversa de fracàs socio-laboral i autopunició per manca de raons sentimentals i humanes significatives i falta de confiança en si mateix i en el que un fa.

Hi ha coneixements i capacitats de caràcter social i relacional que són determinants en els processos d'inserció i promoció professional, tals com: saber treballar en equip, transmetre confiança i empatia, ser capaç de motivar i persuadir, relacionar-se bé, ser resistent a la frustració i a l'estrès són capacitats molt valorades i necessàries que tenen a veure amb les potencialitats de la denominada "intel·ligència emocional". La bona formació contribueix a crear el cercle virtuós de l'educació i l'ocupació en el marc d'una empresa que es caracteritza, sobre tots per ser "organització qualificant":

Persones amb motivació, estímul per qualificar-se i promocionar-se, ocupacions amb drets i formació contínua; afegeix valor al seu treball, l'empresa i el treballador/a avancen...

Existeixen topologies diverses de coneixements: els cal es poden adquirir però altres qualitats o coneixements tàctics que són més difícils d'aprendre. Hi ha coneixements que es poden aprendre i altres que no. S'expressarà i es farà realitat a través de l'acció.

Normalment succeeix que allò que val la pena aprendre no es pot ensenyar. S'ha de descobrir per camins inèdits per a cadascú. No basta la socialització.

CONCLUSIONS:

Daniel Jover